

АКТУАЛЬНИЙ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Микола НЕРОДА, викладач циклу загальних та кримінально-правових дисциплін КЦППП «Академія поліції» ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, здобувач кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент **Вікторія БАСС**

Домашнє насильство...воно немає та не знає мови, релігії, національності чи країни проживання. З ним стикають жителі усіх країн світу. Тому, проблема домашнього насильства наразі є загальносвітовою та різні країни протягом значного проміжку часу намагаються його подолати, зменшити прояви, мають вдалі та не зовсім програми.

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку за 2019 рік, законодавство жодної з країн світу не захищає повністю від домашнього насильства, а в деяких державах це взагалі не вважається злочином.

Варто зауважити, що аналіз проблеми домашнього насильства у різних країнах свідчить, що його наслідками зазвичай є: загроза життю і здоров'ю особи чи завдання психологічної травми, яка в подальшому може негативно вплинути на сімейне життя жертви. Особливо тяжкі наслідки насильство завдає дитині, яка стала його свідком або/чи жертвою.

Первинні та основні положення міжнародних стандартів у сфері боротьби з домашнім насильством ґрунтуються на глибокому усвідомленні неприпустимості подібного насильства, яке є грубим порушенням прав людини. До найбільш важливих міжнародних нормативно-правових документів варто віднести Модельний закон ООН про домашнє насильство, ухвалений 2 лютого 1996 року Комісією ООН з прав людини.

Слід зазначити, що досі фактично не існує єдиного та зведеного міжнародно-правового акту, який систематично встановлював би міжнародні стандарти щодо запобігання домашньому насильству.

Не менш перспективним вважаємо вивчення та запровадження достатньо суттєвого досвіду нормативно-правових та організаційних заходів, спрямованих на упередження домашнього насильства, напрацьованого державами Європи та світу.

Характерною особливістю законодавства Німеччини у цій галузі є спрямованість на вилучення з сім'ї особи, яка вчинила домашнє насильство. Відповідно до німецького законодавства, така особа повинна залишити житло за наказом поліції на строк до 10 днів [1].

Крім того, у Німеччині серед підрозділів поліції існують так звані відділи Уповноважених з питань домашнього насильства, які займаються

виключно справами домашнього насильства. Розширюючи знання в цій галузі, працівники цих підрозділів ефективніше розслідують та виявляють факти домашнього насильства, встановлюють контакт з жертвою та агресором, щоб зупинити подальші випадки насильства [2].

Варто зазначити, що досвід вилучення особи, яка здійснила домашнє насильство, з родини також практикують такі країни Європи, як Австрія, Іспанія, Нідерланди, Чехія, Швеція та інші [3]. Цей досвід є позитивним для нашої держави.

В свою чергу, в Австрії діяльність щодо запобігання та боротьби з домашнім насильством базується на таких принципах [4]:

- життя в середовищі, безпечному від насильства (включаючи побутове), є невід'ємним правом людини;
- домашнє насильство є караним актом, а не «сімейною справою»;
- захист кожному гарантується законом.

Також вражає, як на законодавчому рівні в Австрії прописано певні заборони для кривдника, наприклад: якщо вік жертви не досягає 14 років, кривднику забороняється також наближатись менше ніж на 50 метрів до закладу освіти чи соціального захисту, де перебуває жертва [4].

Варто відмітити, що в Австрії поліція у випадку реальної небезпеки продовження або посилення насильства щодо потерпілої особи має право на виселення кривдника з житла незалежно від його права власності шляхом видання заборонного ордеру на десятиденний строк. Такий досвід було б доцільно залучити Національній поліції України, адже в Україні ізолюють жертву насильства, тоді як в більшості країн світу – кривдника.

Зокрема у Франції ефективно налагоджена взаємодія підрозділів поліції з «гарячою мобільною лінією», що дає змогу оперативно прибувати на місце вчинення насильства в сім'ї. Крім того, підрозділи поліції мають право негайно вилучати осіб, що вчинили насильство в сім'ї, із місця спільного проживання з потерпілою особою, а суд може призначати такий захід протидії насильству в сім'ї, як використання електронних ОРБ-браслетів. За допомогою цих браслетів поліція отримує сигнал про те, що особа, яка вчинила насильство в сім'ї, наближається до потерпілої, і можуть негайно реагувати на це [5].

Поряд із цим варто зазначити, що відповідно до законодавства Польщі за вчинення насильства в сім'ї особа притягується лише до кримінальної відповідальності. Заслуговує на увагу процедура, яка запроваджена у Польщі «Сині Хартії», яка проводиться поліцією через обґрунтовані підозри у домашньому насильстві. Цей порядок передбачений Наказом Головного командира поліції від 18 лютого 2008 р. № 162 «Про способи та форми виконання поліцією завдань, пов'язаних з домашнім насильством за процедурою «Сині Хартії». Ця процедура в Польщі є дуже ефективним заходом для боротьби з домашнім насильством. Це пов'язано з тим, що жоден випадок насильства, вчинений агресором, не ігнорується, що супроводжується плідною роботою поліції, яка здійснює низку заходів,

спрямованих на викорінення насильства в певній родині. Ще одним позитивним аспектом досвіду Польщі є запровадження в межах процедури «Сині Хартії» заповнення карти «Б», яку жертва домашнього насильства заповнює в спокійній обстановці після вжиття поліцією необхідних заходів проти агресора. Зрештою, у стані стресу після акту домашнього насильства жертва не завжди може адекватно відповісти на запитання поліції та надати необхідні докази, щоб допомогти поліції розробити правильну стратегію боротьби з насильством у цій конкретній родині [6].

У Канаді, Новій Зеландії та у деяких штатах Америки були внесені зміни до процедури кримінального переслідування кривдника, відповідно до якої поліція та інші співробітники кримінального правосуддя повинні вести справи про домашнє насильство так, ніби йдеться про «незнайомих між собою людей». Цього потрібно дотримуватися навіть тоді, коли потерпілі висловлюють бажання про припинення кримінального розгляду справи. Теоретично така процедура звільняє потерпілих від вимог іншої сторони про припинення справи, тому що у них у цьому випадку відсутня можливість вплинути на подальший розвиток ситуації.

Європейський досвід, безперечно, має бути вивчений та проаналізований у нашій державі з метою уникнення можливих помилок і впровадження корисних напрацювань у подоланні домашнього насильства в Україні.

Список використаних джерел:

1. Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо профілактики насильства над дітьми й дорослими членами сім'ї : навчально-методичний посібник /Авт. кол.: Блага А.Б., Журавель Т.В., Заброда Д.Г., Мілорадова Н.Е.; за ред. Г.О. Христової. К. : ТОВ»ВПК ОБНОВА», 2012. 140 с.
2. Борьба с насилием в социальной среде - «домашнее насилие» и защита жертвы. Фриц Зайфферт. Ainring : BPFI, 2013. 30 с.
3. Харламов В.С. Институт охрального ордера в зарубежном законодательстве как инструмент защиты личности от внутри семейного насилия. Криминология. Вчера, сегодня, завтра. 2014. № 1(32). с. 34-40
4. Новели законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству: матеріали міжнародного круглого столу (27 вересня 2019 року). Київ: Національна академія прокуратури України, 2019. 184с. URL:http://napu.com.ua/wpcontent/uploads/2019/09/VERSTKA_NOVELU_ZAKONODAVSTVA-1.pdf
5. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству : монографія /А.О. Галай, В.О. Галай, Л.О. Головка, В.В. Муранова та ін.; за заг. ред. А.О. Галай. К. :КНТ, 2014. 160с
6. Горбова Г. О. Зарубіжний досвід у сфері протидії насильству в сім'ї (на прикладі окремих країн Європи). *Науковий вісник Херсонського*

ПОГЛЯД ЄС ТА ПРАКТИКА ЄСПЛ ЩОДО ПРОБЛЕМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Наргіз ГУРБАНОВА, студентка 4 курсу юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Насильство у сучасному світі стає тим феноменом який набуває характеру руйнівної соціальної практики особливо на рівні міжособистісного та групового спілкування. Правоохоронні органи фіксують збільшення звернень громадян щодо домашнього насильства особливо на тлі карантинних обмежень. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» зазначено, що домашнє насильство – дії, характерні для фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються між родичами або подружжям чи між іншими людьми, які спільно проживають, але не перебувають у родинних відносинах чи у шлюбі між собою [3].

Боротьба з насильством щодо жінок і домашнім насильством та запобігання цим явищам є однією зі стратегічних цілей Ради Європи, досягненню якої буде приділятися значна увага найближчими роками. Як наголошується у Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки, «насильство щодо жінок і домашнє насильство залишаються поширеним явищем у всіх державах членах Ради Європи та має руйнівні наслідки для жінок, суспільства та економіки. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) отримала широке визнання як найбільш всеосяжна міжнародна угода для боротьби з таким серйозним порушенням прав людини жінок. Важливі заходи безпеки також викладено в Європейській конвенції з прав людини» [5, п. 46, с. 22].

«Правова допомога постраждалим від домашнього насильства – це завжди більше, ніж скласти позовну заяву і виступити в суді. Клієнтам необхідна підтримка, співчуття і розуміння ситуації», – говорить юристка Старокостянтинівського місцевого центру з надання Безоплатної правової допомоги, Олександра Боровик [1].

Револьюційним на наш погляд є рішення Європейського суду з прав людини (далі ЄСПЛ) у справі «Левчук проти України» (заява № 17496/19). У 2007 році в Ірини Левчук народилася трійня і місцева влада надала родині соціальне житло. Але стосунки в сім'ї погіршувались - чоловік зловживав спиртними напоями, починав суперечки, переслідував та погрожував дружині та дітям, іноді застосовуючи фізичне насильство. В 2015 році шлюб був розірваний і І.Левчук отримала опіку над дітьми. Проте чоловік продовжував мешкати в квартирі, а залякування і насильство